

Ta'lim muassalarida psixologik xizmatni shakllantirish tarixi

Soliha Saydullayeva
Ilmiy rahbar: M.Abdullayeva
TMC instituti

Annotatsiya: Ushbu maqola ta'lim muassasalarida psixologik xizmatlarining shakllanishi va rivojlanishi, insoniyat tarixida ma'naviy va ijtimoiy ehtiyojlarning rivojlanishi bilan chambarchas bog'liqdir.

Kalit so'zlar: davr, inklyuziv rol, sovet pedagogika, emotsional

History of formation of psychological service in educational institutions

Saliha Saidullayeva
Scientific supervisor: M.Abdullayeva
TMC Institute

Abstract: This article is closely related to the formation and development of psychological services in educational institutions, the development of spiritual and social needs in the history of mankind.

Keywords: era, inclusive role, Soviet pedagogy, emotional

Ta'lim muassasalarida psixologik xizmatlarining shakllanishi va rivojlanishi, insoniyat tarixida ma'naviy va ijtimoiy ehtiyojlarning rivojlanishi bilan chambarchas bog'liqdir. O'zbekistonda ham ta'lim muassasalarida psixologik xizmatlar ko'proq 20-asrning ikkinchi yarmidan boshlab keng tarqaldi. Bu yo'nalishning shakllanishi, avvalambor, psixologiyaning ta'limda rol o'ynashi va ta'lim jarayonida o'quvchilarning ruhiy holatini yaxshilashga bo'lgan ehtiyojdan kelib chiqqan.

1. Dastlabki davrlar: Psixologiyaning o'qitishdagi o'rni

Psixologiya ilmi XVII-XVIII asrlarda ilmiy asosda rivojlana boshladi. Ammo ta'limda psixologik xizmatlarning tizimlashtirilgan shakli faqat XIX asrning oxiri va XX asrning boshlarida yuzaga keldi. O'sha davrda ta'lim va psixologiya bir-biridan ajralib bo'lmas bo'lib, o'quvchilarning aqliy va emotsional holatlari, ularning rivojlanishi va individual xususiyatlari bilan shug'ullanish boshlandi.

XIX asr oxirida Amerika va Yevropada psixologiyaning ta'limdagi ahamiyati tan olinib, pedagogik psixologiya yo'nalishi shakllandi. Birinchi psixologik xizmatlar ta'lim muassasalarida o'quvchilarning ruhiy holatini aniqlash va ta'limda

muvaffaqiyatga erishish uchun yordam ko'rsatish maqsadida tashkil etila boshladi. Bu davrda psixologlar o'quvchilarning kognitiv va emotsional rivojlanishini kuzatib, ularni individual yondashuvlar bilan qo'llab-quvvatlashga intildilar.

2. XX asr boshidagi rivojlanish: Psixologiyaning inklyuziv roli

XX asrning boshlarida, ayniqsa, 1910-1930 yillarda, ta'lim muassasalarida psixologik xizmatlarning tizimlashtirilishi va rivojlanishi yanada kuchaydi. Amerika Qo'shma Shtatlarida bu davrda psixologik xizmatlarning boshlanishi sifatida mashhur psixologlar, masalan, Leta Hollingworth, G. Stanley Hall va John Dewey ta'lim psixologiyasi sohasiga katta hissa qo'shdilar. Ular o'quvchilarning psixologik xususiyatlarini o'rganib, individual farqlarni inobatga olishni, shuningdek, ta'limdagi muvaffaqiyatga erishish uchun o'qituvchilarga psixologik maslahatlar berishni boshladilar.

Shuningdek, 1920-yillarda AQShda, psixologiya mutaxassislari o'quvchilarning testlari va intellektual qobiliyatlarini o'lchash uchun dasturlar yaratishni boshladilar. Bular psixologik xizmatlarning rivojlanishiga, shuningdek, o'quvchilarga individual yondashuvni amalga oshirishga asos bo'ldi.

3. Sovet Ittifoqida ta'lim psixologiyasi

Sovet Ittifoqida psixologik xizmatlarning rivojlanishi o'ziga xos bo'ldi. Bu davrda psixologiya va ta'limning o'zaro aloqasi ta'lim tizimi va pedagogikaning rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatdi. 1920-1930 yillarda Sovet Ittifoqida psixologiya pedagogik nazariyalar bilan birlashib, yangi pedagogik texnikalar yaratildi. Sovet pedagogik psixologiyasi o'quvchilarning rivojlanishini, ularning aqliy va ruhiy holatlarini yaxshilashga qaratilgan ko'plab yondashuvlarni ishlab chiqdi.

Sovet pedagogik psixologiyasining eng mashhur vakillaridan biri Lev Vygotskiy edi. U "so'roqlar va maslahatlar" metodini ta'lim jarayoniga tadbiiq etdi, bu esa o'quvchilarning ruhiy holatini yaxshilashga xizmat qildi. Psixologik xizmatlarning shakllanishi, ayniqsa, maktablarda va bolalar bog'chalarida o'quvchilarning rivojlanishini kuzatish, ularni yanada muvaffaqiyatli ta'lim olishlariga yordam berishga qaratildi.

4. Mustaqillik yillarida ta'lim muassasalarida psixologik xizmatning rivojlanishi

O'zbekistonda ta'lim muassasalarida psixologik xizmatlarning shakllanishi 1991-yilda mustaqillik e'lon qilinishidan keyin boshlandi. Mustaqillikdan so'ng, mamlakatda ta'lim tizimi yangilandi, va psixologik xizmatlarga bo'lgan talab ortdi. 1990-yillarda, psixologlar maktablarda o'quvchilarning ruhiy va emotsional holatini yaxshilash, ularning o'qishdagi muvaffaqiyatlarini oshirish va muammolarini hal qilishda yordam bera boshladilar.

Shuningdek, O'zbekistonda psixologiyaning ta'lim tizimidagi roli 2000-yillarda yanada kuchayib, psixologik xizmatlar butun mamlakat bo'ylab rivojlana boshladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Axmedova F.M. Sotsiologiya. Ma'ruzalar matni.–T.: ToshDFI, 2008.
2. Bepalko V.P. Slagaemye pedagogicheskoy texnologii. – M., 1989.
3. Egamberdiyeva N.M. Ijtimoiy pedagogika. Darslik. T.: 2009
4. G'oyibnazarov E. va Matkarimova J.D. Sotsiologiya. O'quv qo'llanma.–T.: ToshtYMI. 1.
5. Sulaymon Amirqulovich Xaydarov. (2024). O'quvchilarni tarbiyashda ijtimoiy fanlarni o'qitishni didaktik imkoniyatlari. SCIENCE AND EDUCATION SCIENTIFIC JOURNAL. 5.1.B.271-275.
6. Khaydarov S,A. (2023). Using technologies in teaching social sciences. GALAXY INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL (GIIRJ), (pp. 305-309). 11(9).
7. Хайдаров, С. (2023). Pedagogik faoliyatda o'qituvchi o'zida kompetentlik sifatlarini shakillantirishi. Цифровизация современного образования: проблема и решение, 1(1), 64–67. <https://inlibrary.uz/index.php/digitalization-modern-education/article/view/24652>
8. Хайдаров, С. А. (2023). ТАРИХ ДАРСЛАРИДА САНЪАТ АСАРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ УСУЛЛАРИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(1/2), 92-96.
9. Khaydarov, S. A. (2021). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. International scientific and practical conference. CUTTING EDGE-SCIENCE. In Conference Proceedings (pp. 41-43).